

Habentes quidem speciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes: & ita non pie orant; quod requiritur ad hoc quod oratio impetret, ut supra dictum est. (art. præc. ad 2.) Ergo peccatores nihil impetrant orando.

3. Præterea. Chrysostomus (alius Auctor) dicit super Matth. (hom. xiv. in op. imperf. à med.) Pastor non libenter exaudit orationem quam Filius non dicit. Sed in oratione quam Christus dicit, dicitur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris*; quod peccatores non faciunt. Ergo vel mentiantur hoc dicentes, & sic non sunt exauditione digni; vel si non dicant, non exaudiantur, quia formam orandi à Christo institutam non servant.

Sed contra est quod Augustinus dicit super Joannem (tract. xl. v. à med.) Si peccatores non exaudiat Deus, frustra publicanus dixisset: *Domine, propitius esto mihi peccatori*. & Chrysostomus (alius Auctor) dicit super Matth. (hom. xlv. in op. imperf. parum ante med.) *Omnis qui petit, accipit, id est sive iustus sit, sive peccator.*

Respondeo dicendum, quod in peccatore duo sunt consideranda, scilicet natura, quam diligit Deus, & culpa, quam odit. Si ergo peccator orando aliquid petit, inquantum peccator, id est secundum desiderium peccati in hoc à Deo non auditur ex misericordia, sed quandoque auditur ad vindictam, dum Deus permittit peccatorem adhuc amplius ruere in peccata. Deus enim quædam negat propitius, quæ concedit iratus, ut Augustinus dicit (tract. lxxviii. in Joan. à princ. & de verb. Dom. serm. lxxi. cap. vii. circ. fi.)

Orationem vero peccatoris ex bono naturæ desiderio procedentem Deus audit, non quasi ex iustitia, quia peccator hoc non meretur, sed ex pura misericordia (vid. art. præc. ad 1.) observatis tamen quatuor præmissis conditionibus (art. præc. ad 2.) ut scilicet pro se petat, necessaria ad salutem, pie, & perseveranter.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Augustinus dicit super Joan. (tract. 44. à med.) illud verbum est cæci adhuc inuncti, id est nondum perfecte illuminati; & ideo non est ratum: quamvis possit verificari, si intelligatur de peccatore, inquantum est peccator: per quem etiam modum oratio eius dicitur execrabilis.

Ad secundum dicendum, quod peccator non potest pie orare, quasi eius oratio ex habet virtutis informetur: potest tamen eius oratio esse pia quantum ad hoc quod petit aliquid ad pietatem pertinentem; sicut ille qui non habet habitum iustitiæ, potest aliquid iustum velle, ut ex supra dictis patet (quæst. lvi. art. 1. ad 3. & quæst. lxx. art. 1.) Et quam-

vis eius oratio non sit meritoria, potest tamen esse impetrativa: quia meritoria inicitur iustitiæ, sed impetratio inicitur gratiæ.

Ad tertium dicendum, quod, sicut dictum est (art. 7. huj. quæst. ad 1.) oratio dominica profertur ex persona communis totius Ecclesiæ: & ideo si aliquis volens dimittere debita proximo, dicat orationem dominicam, non mentitur, quamvis hoc quod dicit, non sit verum quantum ad suam personam: est enim verum quantum ad personam Ecclesiæ, extra quam est merito, & ideo fructus orationis caret. Quandoque tamen aliqui peccatores parati sunt debitoribus suis dimittere, & ideo ipsi orantes exaudiantur; secundum illud Beati xxv. 1. *Relinque proximo tuo nocentem, & tunc deprecanti tui peccata sibi venient.*

ARTICULUS XVII.

Utrum convenienter dicatur esse orationis partes gratiarum actiones.

17. quæst. xv. art. 1. & Philipp. 14. & c. ubi loquitur de oratione, ubi dicitur: *Oratio est gratiarum actio.*

Ad decimumseptimum sic præceditur. **A**deret quod inconvenienter dicatur esse orationis partes, obsecrationes, orationes, postulationes, & gratiarum actiones. Obsecratio enim videtur esse quædam adjuratio. Sed sicut Origenes dicit super Matth. (tract. xxxv. parum ante fin.) non oportet quod vir qui dicit secundum Evangelium *sierte, adjuve alium, si enim jurare non licet, nec adjuvare.* Ergo inconvenienter ponitur obsecratio orationis partes.

2. Præterea. Oratio secundum Damascenum (Lib. III. ort. Fid. cap. xxiv. in princ.) est petitio decensium à Deo. Inconvenienter ergo orationes contra postulationes dividuntur.

3. Præterea. Gratiarum actiones pertinent ad præterita; alia vero ad futura. Sed præterita sunt priora futuris. Inconvenienter ergo gratiarum actiones post alia ponuntur.

In contrarium est auctoritas Apostoli. ad Tim. 11. Respondeo dicendum, quod ad orationem tria requiruntur. Quorum primum est ut orans accedat ad Deum, quem orat; quod significatur nomine orationis; quia oratio est ascensus intellectus in Deum. Secundo requiritur petitio, quæ significatur nomine postulationis: sive petitio proponatur determinate, quod quidam nominant proprie postulationem.

sive indeterminate; ut cum quis petit juvari à Deo, quod nominant supplicationem; sive solum factum narretur, secundum illud Joan. xi. 3. *Ecce quem amas, infirmatur*, quod vocant infirmationem. Tertio requiritur ratio impetrandi quod petitur: & hoc vel ex parte Dei, vel ex parte petentis. Ratio quidem impetrandi ex parte Dei est eius sanctitas, propter quam petimus exaudiri, secundum illud Dan. ix. 17. *Propter clementiam inclina Deus meus aurem tuam*: & ad hoc pertinet obsecratio, quæ est per sacra contestatio; sicut cum dicimus: *Per nativitatem tuam libera nos Domine.* Ratio vero impetrandi ex parte petentis est gratiarum actio: quia de acceptis beneficiis gratias agentes, meretur accipere potiora, ut in collecta dicitur. Et ideo dicit Glossa (ord. super illud, *Obsecrationes, orationes, &c.*) I. ad Tim. 11. quod in *Missâ obsecrationes sunt quæ procedunt consecrationem*, in quibus quædam sacra commemorantur; orationes sunt in ipsa consecratione, in qua mens maxime debet elevari in Deum; postulationes autem sunt in sequentibus petitionibus; gratiarum actiones in fine.

In pluribus etiam Ecclesiæ collectis hæc quatuor possunt attendi: sicut in collecta Trinitatis, quod dicitur, *Omnipotens sempiternus Deus*, pertinet ad orationis ascensum in Deum: quod dicitur, *Qui dedisti famuli tuis, &c.* pertinet ad gratiarum actionem: quod dicitur, *Presta quesumus, &c.* pertinet ad postulationem: quod in fine ponitur, *Per Dominum nostrum, &c.* pertinet ad obsecrationem. (a) In collationibus autem Patrum (collat. ix. cap. xi. xii. & xlii.) dicitur: *Obsecratio est imploratio pro peccatis: oratio, cum aliquid Deo volumus: postulatio, cum pro aliis petimus: gratiarum actio, quam per ineffabilem excessum mens Deo refert, &c.* Sed primum melius est.

Ad primum ergo dicendum, quod obsecratio non est adjuratio ad compellendum, quæ prohibetur, sed ad misericordiam implorandum.

Ad secundum dicendum, quod oratio communiter sumpta includit omnia quæ hic dicuntur.

(a) Ita m. & alii omnes præter Nicolajum, qui hoc habet. In collationibus autem Patrum (coll. ix. ex Haac Abbate cap. xi. & seqq.), Obsecratio est imploratio, seu petitio pro peccatis: quia vel pro præsentibus vel pro præteritis admisis suis unquamque compunctus veniam deprecatur. Oratio est cum aliquid volumus Deo, vel offerimus: cum renuntiantes huic mundo, sponte demus nos tota cordis intentione Domino servituros; cum pollicemur nos purissimam corporis castitatem, seu immobilem patientiam exhibebimus perpetuo, vel cum de corde nostro radices ite, seu tristitia mortem operantes funditus erudias volumus. Postulatio autem, cum pro aliis constituit, vel quam dum sumus in fervore Spiritus constituti solemus emittere, pro caris nostris, vel pro totius mundi pace poscentes, &c. Gratiarum actio quam per ineffabiles excessus mens Deo refert, cum præterita Dei recollit beneficia, vel præsentia contemplantur, vel quanta Deus iis qui diligunt eum, præparaverit in futurum prospicit, &c. Sed primum est melius.

dicuntur; sed secundum quod contra alia dividitur, importat proprie ascensum in Deum.

Ad tertium dicendum, quod in diversis præterita præcedunt futura; sed aliquid unum & idem prius est futurum quam sit præteritum. Et ideo gratiarum actio de aliis beneficiis præcedit postulationem, sed idem beneficium prius postulatur, & ultimo cum acceptum fuerit, de eo gratias aguntur: postulationem autem præcedit oratio, per quam acceditur ad Deum, à quo petimus: orationem autem præcedit obsecratio, qua ex consideratione divinæ bonitatis ad eum audemus accedere.

QUÆSTIO LXXXIV.

De exterioribus actibus latræ,

in tres articulos divisa.

Postea considerandum est de exterioribus actibus latræ: & primo de oratione, per quam aliquis suum corpus ad Deum venerandum exhibet; secundo de illis actibus quibus aliquid de rebus exterioribus Deo offertur; tertio de actibus quibus ea quæ Dei sunt, assumuntur.

Circa primum quaruntur tria.

Primo, utrum adoratio sit actus latræ.

Secundo, utrum adoratio importet actum interiozem, vel exteriorem.

Tertio, utrum adoratio requirat determinationem loci.

QUÆSTIO LXXXV.

De his quæ Deo à fidelibus dantur, & primo de sacrificio.

in quatuor articulis divisa.

Postea considerandum est de actibus quibus aliquæ exteriores Deo offeruntur.

Circa quod occurrit duplex consideratio. Primo quidem de his quæ Deo à fidelibus dantur. Secundo de votis, quibus et aliqua promittuntur. Circa primum considerandum est de sacrificiis, oblationibus, primitiis, & decimis.

Sicuta sacrificia queruntur quatuor.

Primo, utrum offerre Deo sacrificium sit de lege naturæ.

Secundo, utrum soli Deo sit sacrificium offerendum.

Tertio, utrum offerre sacrificium sit specialis actus virtutis.

Quarto, utrum omnes teneantur ad sacrificium offerendum.

ARTICULUS I. 458

Utrum offerre sacrificium Deo sit de lege naturæ.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod offerre sacrificium Deo non sit de lege naturæ. Ea enim quæ sunt juris naturalis, communia sunt apud omnes homines. Non autem hoc contingit circa sacrificia: nam quidam leguntur obtulisse in sacrificium panem, & vinum, sicut de Melchisedech dicitur Gen. xiv. (a) & quidam hæc, quidam illa animalia. Ergo oblatio sacrificiorum non est de jure naturalis.

2. Præterea. Ea quæ sunt juris naturalis, omnes justis servaverunt. Sed non legitur de Isaac, quod sacrificium obtulerit: neque etiam de Adam; de quo tamen dicitur Sap. x. 2. quod Sapientia eduxit eum à delictis suis. Ergo oblatio sacrificii non est de jure naturalis.

3. Præterea. Augustinus dicit X. de civitat. Dei (cap. v. 6. & xix.) quod sacrificia in quadam significantia offeruntur. Voces autem, quæ sunt præcipua inter signa, sicut idem dicit in lib. II. de Doctr. christi. (cap. 111.) non significant naturaliter, sed ad pla-

(a) Ita optime Nicolaus. Al. & quidam hæc, quidam illa: iterum: & quidam hæc, quidam vero alia, ut animalia. (b) Ita legendum videtur verbum quod in vsi. obscure ponitur, juxta Madalenam. Editi omnes habent pueris contra mentem Gregorii, qui sic. Quod vero apud nos valet aqua baptismatis hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, &c. " Edit. Patav. ann. 1712. omittit pueris. Fortis redundat etiam prius.

citum, secundum Philosophum (Lib. I. Periherm. cap. 11. in princ.) Ergo sacrificia non sunt de lege naturali.

Sed contra est quod in qualibet ætate, & apud quoslibet hominum nationes semper fuit aliqua sacrificiorum oblatio. Quod autem est apud omnes, videtur naturale esse. Ergo & oblatio sacrificiorum est de jure naturali.

Respondeo dicendum, quod naturalis ratio dicitur homini quod alicui superiori subdatur, propter defectus quos in se ipso sentit, in quibus ab aliquo superiori egent adjuvari, & dirigi: & quicquid illud sit, hoc est quod apud omnes dicitur Deus.

Sicut autem in rebus naturalibus naturaliter inferiora superioribus subduntur; ita etiam naturalis ratio dicitur homini secundum naturalem inclinationem ut ei quod est supra hominem, subjectionem, & honorem exhibeat secundum suum modum. Est autem modus conveniens homini ut sensibilibus signis utatur ad aliqua exprimenda, quia ex sensibilibus cognitionem accipit. Et ideo ex naturali ratione procedit quod homo quibusdam sensibilibus rebus utatur, offerens eas Deo in signum debite subjectionis, & honoris, secundum similitudinem eorum qui dominis suis aliqua offerunt in recognitionem dominii. Hoc autem pertinet ad rationem sacrificii. Et ideo oblatio sacrificii pertinet ad jus naturale.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut supra dictum est (1. 2. quæst. xc. art. 2.) aliqua in communi sunt de jure naturali, quorum determinationes sunt de jure positivo: sicut quod malefactores puniantur, habet lex naturalis; sed quod tali poena, vel tali puniantur, est ex constitutione divina, vel humana. Similiter etiam oblatio sacrificii in communi est de lege naturali; & ideo in hoc omnes conveniunt; sed determinatio sacrificiorum est ex institutione humana, vel divina; & ideo in hoc differunt.

Ad secundum dicendum, quod Adam, & Isaac, sicut & alii justis, Deo sacrificium obtulerunt secundum sui temporis congruentiam, ut patet per Gregorium, qui dicit (lib. IV. Moral. cap. 111. à princ.) quod apud antiquos per sacrificiorum oblationes remittebatur (b) prius peccatum originale. Non autem de omnibus justorum sacrificiis fit mentio in Scriptura, sed solum de illis circa quæ aliquid speciale accidit. Potest tamen esse ratio quare Adam

Adam non legitur sacrificium obtulisse; nec, quia in ipso notatur origo peccati, simul etiam in eo sanctificationis origo signaretur. Isaac vero significavit Christum, in quantum ipse oblatio est in sacrificium: unde non oportebat ut significaretur quasi sacrificium offerrens.

Ad tertium dicendum, quod significare conceptus suos est homini naturale; sed determinatio signorum est secundum humanum placitum.

ARTICULUS II. 459

Utrum soli Deo sit sacrificium offerendum.

1. 2. quæst. ci. art. 3. cor. & III. P. quæst. XLVIII. art. 3. cor. & I. cont. cap. cxx. fin. & Psalm. xxviii. & Rom. 1. lect. 7. fin.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod non soli summo Deo sit sacrificium offerendum. Cum enim sacrificium Deo offerri debeat, videtur quod omnibus illis sit sacrificium offerendum qui Divinitatis consortes sunt. Sed etiam sancti homines efficiuntur divine naturæ consortes, ut dicitur II. Per. 1. unde & de eis in Psalm. lxxxii. 6. dicitur: Ego dixi, Dii estis: Angeli etiam filii Dei nominantur, ut patet Job 1. Ergo omnibus his debet sacrificium offerri.

2. Præterea. Quanto aliquis major est, tanto ei major honor debet exhiberi. Sed Angeli, & Sancti sunt multo majores quibuscumque terrenis Principibus; quibus tamen eorum subditi multo majorem honorem impendunt, se coram eis prosternentes, & munera offerentes, quam fit oblatio alicujus animalis, vel rei alterius in sacrificium. Ergo multo magis Angelis, & Sanctis potest sacrificium offerri.

3. Præterea. Tempa, & altaria instituuntur ad sacrificia offerenda. Sed templa, & altaria instituuntur Angelis, & Sanctis. Ergo etiam sacrificia possunt eis offerri.

Sed contra est quod dicitur Exod. xxxii. 20. Qui immolat diis, occidetur, præterquam Domino soli.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est (art. præc.) oblatio sacrificii fit ad aliquid significandum. Significat autem sacrificium quod offertur exterius, interius spirituale sacrificium, quo anima seipsam offert Deo, secundum illud Psalmistæ (Psalm. 1. 19.) Sacrificium Deo spiritus contribulatus: quia, sicut S. Th. Op. Tom. III.

supra dictum est (quæst. lxxxii. art. 7. & q. lxxxiv. art. 2.) exteriores actus religionis ad interiores ordinantur. Anima autem se offert Deo in sacrificium, sicut principio suæ creationis, & sicut fini suæ beatificationis. Secundum autem veram fidem solus Deus est creator animarum nostrarum, ut in I. habitum est (quæst. cxviii. art. 2.) In solo etiam eo animæ nostræ beatitudo consistit, ut supra dictum est (1. 2. art. 8. quæst. 11. & 111.). Et ideo sicut soli Deo summo debemus sacrificium spirituale offerre; ita etiam soli ei debemus offerre exteriora sacrificia: sicut etiam orantes, atque laudantes, ad eum dirigimus significantes voces, cui res ipsas in corde, quasi significamus, offerimus, ut Augustinus dicit X. de civit. Dei (cap. xix. paulo à princ.)

Hoc etiam videmus in omni republica observari quod summum rectorem aliquo signo singulari honorant; quod cuiquam alteri deferretur, esset crimen læsæ majestatis. Et ideo in lege divina statuitur poena mortis his qui divinum honorem alijs exhibent.

Ad primum ergo dicendum, quod nomen Divinitatis communicatur aliquibus, non per æqualitatem, sed per participationem: & ideo nec æqualis honor eis debetur.

Ad secundum dicendum, quod in oblatione sacrificii non pensatur pretium oculi peccatoris, sed significatio, qua hoc fit in honorem summi Rectoris totius universi. Unde, sicut Augustinus dicit X. de civit. Dei (cap. xix. ad fin.) demones non cadaveribus nidibus, sed divinis honoribus gaudent.

Ad tertium dicendum, quod, sicut Augustinus dicit VIII. de civit. Dei (cap. ult. in princ.) non constituimus Martyribus (a) templa, sacerdotia: quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus; unde Sacerdos non dicit, Offert tibi sacrificium Petre, vel Pauli. Sed Deo de illorum victoriis gratias agimus, & nos ad imitationem eorum (b) adhortamur.

ARTICULUS III. 460

Utrum oblatio sacrificii sit specialis actus virtutis.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod oblatio sacrificii non sit specialis actus virtutis. Dicit enim Augustinus X. de civit. Dei (cap. vi. in princ.) Verum sacrificium est omne opus quod agitur, ut sancta societate inbaremus Deo. Sed non omne opus bonum est speciale.

(a) Ita vsi. ex quibus editi. Rom. aliaque vsus, templa sacerdotalia Nicolaus & editi postiores ex Augustini textu: templa, sacerdotia, sacra, & sacrificia, quoniam, &c. (b) Ita vsi. Editi exhortamur.

ARTICULUS I. 455

Utrum adoratio sit actus latræ, sive religionis.

III. dist. 2. quæst. 1. art. 3. & III. cont. cap. cxix.

AD primum sic proceditur. Videtur quod adoratio non sit actus latræ sive religionis. Cultus enim religionis soli Deo debetur. Sed adoratio non debetur soli Deo: legitur enim Gen. xviii. quod Abraham adoravit Angelos: & III. Regum 1. dicitur, quod Nathan Propheta ingressus ad Regem David, adoravit eum prout in terram. Ergo adoratio non est actus religionis.

2. Præterea. Religionis cultus debetur Deo, prout in ipso beatificamur, ut patet per Augustinum in X. de civ. Dei (cap. 1. à med.) Sed adoratio debetur ei ratione maiestatis: quia super illud Psalm. xxviii. Adorate Dominum in atriis sanctis eius, dicit Glossa (ord. Cassiod. super illud Psalm. xc. Introite in atriis eius:) De his atriis venit in atriis, ubi maiestas adoratur. Ergo adoratio non est actus latræ.

3. Præterea. Unus religionis cultus tribus personis debetur. Non autem una adoratione adoramus tres personas, sed ad invocationem trium personarum singulariter genufleximus. Ergo adoratio non est actus latræ.

Sed contra est quod Matth. 1v. 10. inducitur: Dominum Deum suum adorabis, & illi soli servies.

Respondeo dicendum, quod adoratio ordinatur in reverentiam eius qui adoratur. Manifestum est autem ex dictis (quæst. lxxx. art. 2. & 3.) quod religionis proprium est reverentiam Deo exhibere. Unde adoratio qua Deus adoratur, est religionis actus.

Ad primum ergo dicendum, quod Deo debetur reverentia propter eius excellentiam; quæ aliquibus creaturis communicatur non secundum equalitatem, sed secundum quandam participationem: & ideo alia veneratione venerantur Deum, quod pertinet ad latræ; & alia veneratione quasdam excellentes creaturas, quod pertinet ad duliam, de qua post dicitur (quæst. c. lxxi.) Et quia ea quæ exterius aguntur, signa sunt interioris reverentiæ, quædam exteriora ad reverentiam pertinentia exhibentur excellentibus creaturis, inter quæ maximum est adoratio, sed aliquid est quod soli Deo exhibetur, scilicet sacrificium. Unde Augustinus dicit in X. de civ. Dei (cap. 1. circa fin.) Multa de cultu divino usurpata sunt, quæ honoribus deferuntur humanis, sive humilitate nimis, sive adulatione pessiferata tamen ut quibus ea deferuntur, homines habe-

rentur, qui dicuntur colendi, & venerandi: & autem multum eis additur, & adorandi. Quis vero sacrificandum censuit, nisi si quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit? Secundum reverentiam ergo quæ creaturæ excellenti debetur, Nathan adoravit David; secundum autem reverentiam quæ debetur Deo, Mardocheus noluit adorare Aman, timens ne honorem Dei transferret ad hominem; ut dicitur Hester (111. & xlii.). & similiter secundum reverentiam debitam creaturæ excellenti. Abraham adoravit Angelos, & etiam Josue, ut legitur Josue v. quamvis possit intelligi quod adoraverint adoratione latræ Deum, qui in persona Angeli apparebat, & loquebatur. Secundum autem reverentiam quæ debetur Deo, prohibitus est Joannes Angelum adorare, Apoc. ult. tum ad ostendendum dignitatem hominis, quam adeptus est per Christum, ut Angelis æquetur: unde ibi subditur: Confervus tuus sum, & fratrum tuorum: tum etiam ad excludendum idololatricam occasionem: unde subditur, Deum adora.

Ad secundum dicendum, quod sub maiestatis divina intelligitur omnis Dei excellentia; ad quam pertinet quod in ipso, sicut in summo bono, beatificamur.

Ad tertium dicendum, quod quia una est excellentia trium personarum, unus honor, & reverentia eis debetur, & per consequens una adoratio. In cuius figuram cum legitur de Abraham Gen. xviii. quod tres viri ei apparuerunt, adorans unum alloquitur, dicens: Domine si inveniri gratiam, &c. Terna autem genuflexio signum est ternarii personarum, non autem diversitatis adorationum.

ARTICULUS II. 456

Utrum adoratio impartet actum corporalem.

Sup. quæst. lxxx. art. 7. & III. dist. 1. quæst. 1. art. 3. & III. cont. cap. cxix.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod adoratio non importet actum corporalem. Dicitur enim Joan. 1v. 23. Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate. Sed id quod fit in spiritu, non pertinet ad corporalem actum. Ergo adoratio non importat corporalem actum.

2. Præterea. Nomen adorationis ab oratione sumitur. Sed oratio principaliter consistit in interiori actu, secundum illud I. ad Corinth. xiv. 15. Orabo spiritu, orabo & mente. Ergo adoratio maxime importat spirituales actum.

3. Præterea. Corporales actus ad sensibilem cognitionem pertinent. Deum autem non attingimus sensu corporis, sed mentis. Ergo adoratio non importat corporalem actum.

Sed

Sed contra est quod super illud Exod. xx. Non adorabis ea, neque coleres, dicit Glossa (ord.), Nec affectu colas, nec specie adores.

Respondeo dicendum, quod, sicut Damascenus dicit in IV. Lib. (orth. Fid. cap. xlii. in princ.) quia ex duplici natura compositi sumus, intellectu scilicet, & sensibili, duplicem adorationem Deo offerimus; scilicet spirituales, quæ consistit in interiori mentis devotione, & corporalem, quæ consistit in exteriori corporis humilatione.

Et quia in omnibus actibus latræ, id quod est exterius, refertur ad id quod est interius, sicut ad principalis, ideo ipsa exterior adoratio fit propter interiorem; ut videlicet per signa humilitatis quæ corporaliter exhibemus, excitetur noster affectus ad subiendum se Deo: quia connaturale est nobis ut per sensibilia ad intelligibilia procedamus.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam adoratio corporalis in spiritu fit, in quantum ex spirituali devotione procedit, & ad eam ordinatur.

Ad secundum dicendum, quod sicut oratio primordialiter est quidem in mente, secundario autem verbis exprimitur, ut supra dicitur (quæst. lxxx. art. 12.) ita etiam adoratio principaliter quidem in interiori Dei reverentia consistit, secundario autem in quibusdam corporalibus humilitatis signis: sicut genufleximus, nostram infirmitatem designantes in comparatione ad Deum; prosternimus autem nos, quasi prosternentes nos nihil esse ex nobis.

Ad tertium dicendum, quod etsi per sensum Deum attingere non possumus; per sensibilia tamen signa mens nostra provocatur ut tendat in Deum.

ARTICULUS III. 457

Utrum adoratio requirat determinatum locum.

I. Tim. 11

AD tertium sic proceditur. Videtur quod adoratio non requirat determinatum locum. Dicitur enim Joan. 1v. 21. Venit hora, quando neque in monte hoc, neque in Hierosolymis adorabitur Patrem. Eadem autem ratio videtur esse & de aliis locis. Ergo determinatus locus non requiritur ad adorandum.

2. Præterea. Adoratio exterior ordinatur ad interiorem. Sed interior adoratio fit ad Deum ut ubique existentem. Ergo exterior adoratio non requirit determinatum locum.

3. Præterea. Idem Deus est qui in novo & veteri testamento adoratur. Sed in veteri testamento fiebat adoratio ad occidentem, nam

S. Thom. Op. Tom. III.

(a) Al. ex adoratione.

ostium tabernaculi respiciebat ad orientem, ut habetur Exod. xxvi. Ergo eadem ratio etiam nunc debemus adorare occidentem, si aliquis locus determinatus requiritur ad adorandum.

Sed contra est quod dicitur Isa. lvi. & inducitur Luc. xix. 46. Domus mea domus orationis vocabitur. Respondeo dicendum, quod, sicut dicitur (art. præc.) in adoratione principalis est interior devotio mentis; secundarium autem est quod pertinet exterius ad corporalia signa. Mens autem interior apprehendit Deum, quasi non comprehensum aliquo loco; sed corporalia signa necesse est quod in determinato loco, & situ sint. Et ideo determinatio loci non requiritur ad adorationem principaliter quasi fit de necessitate ipsius, sed secundum quandam decentiam, sicut & alia corporalia signa.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus per illa verba pronuntiat cessationem adorationis, tam secundum ritum Judæorum ad orientem in Hierusalem, quam etiam secundum ritum Samaritanorum ad orientem in monte Garizim. Utque enim ritus cessavit, veniente spirituali Evangelii veritate: secundum quam in omni loco Deo sacrificatur, ut dicitur Malach. 1.

Ad secundum dicendum, quod determinatus locus eligitur ad adorandum, non propter Deum qui adoratur, quasi loco concludatur; sed propter ipsos adorantes: & hoc triplici ratione. Primo quidem propter loci consecrationem, ex qua specialem devotionem concipiunt orantes, ut magis exaudiantur, sicut patet (a) ex oratione Salomonis III. Reg. vii. Secundo propter sacra mysteria, & alia sanctitatis signa, quæ ibi continentur. Tertio propter concursum multorum adorantium, ex quo fit oratio magis exaudibilis, secundum illud Matth. xviii. 20. Ubi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum ego in medio eorum.

Ad tertium dicendum, quod secundum quandam decentiam adoramus versus orientem: primo quidem propter divinæ maiestatis indicium, quod nobis manifestatur in motu cæli, qui est ab oriente: secundo propter paradysum in oriente constitutum, ut legitur Gen. 11. secundum litteram LXX. Interpretum, quasi queramus ad paradysum redire: tertio propter Christum, qui est iux mundi, & Oriens nominatur Zach. vi. & qui ascendit super calum cæli ad orientem: (Psalm. lxxvi. 34.) & ab oriente etiam expectatur venturus, secundum illud Matth. xxiv. 27. Sicut fulgur exit ab oriente, & pariet usque ad occidentem, ita erit & adventus Filii hominis.

Ddd

QUÆS.

cialis actus alienius determinata virtutis. Ergo oblatio sacrificii non est specialis actus determinata virtutis.

2. Præterea. Maceratio corporis, quæ fit per jejuniûm, pertinet ad abstinentiam; quæ autem fit per continentiam, pertinet ad castitatem; quæ autem est in martyrio, pertinet ad fortitudinem. Quæ omnia videntur comprehendi sub sacrificii oblatione, secundum illud Rom. xii. 1. *Exhibeatis corpora vestra hostiam viventem*. Dicit etiam Apostolus ad Hebr. ult. 16. *Beneficentia, & communio nos ite obliuisci: salubris enim hostiis promeretur Deus*. Beneficentia autem, & communio pertinet ad caritatem, misericordiam, & liberalitatem. Ergo sacrificii oblatio non est specialis actus determinata virtutis.

3. Præterea. Sacrificium videtur quod Deo exhibetur. Sed multa sunt quæ exhibentur, sicut devotio, oratio, decimæ, primitiæ, oblationes, & holocausta. Ergo sacrificium non videtur esse aliquis specialis actus determinata virtutis.

Sed contra est quod in lege specialia præcepta de sacrificiis dantur, ut patet in principio Levit.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra habitum est (1. 2. quæst. xviii. art. 6. & 7.) quando actus unius virtutis ordinatur ad finem alterius virtutis, participat quodammodo speciem ejus; sicut cum quis furatur ut fornicetur, ipsum furtum accipit quodammodo fornicationis deformitatem; ita quod si etiam alias non esset peccatum, ex hoc jam peccatum esset quod ad fornicationem ordinatur.

Sic ergo sacrificium est quidam specialis actus laudem habens ex hoc quod in divinam reverentiam fit: propter quod ad determinatam virtutem pertinet, scilicet ad religionem. Contingit autem & ea quæ secundum alias virtutes fiunt, in divinam reverentiam ordinari; puta cum aliquis elemosynam facit de rebus propriis propter Deum, vel cum aliquis proprium corpus alicui afflictioni subicit propter divinam reverentiam: & secundum hoc etiam actus aliarum virtutum sacrificia dici possunt. Sunt tamen quidam actus qui non habent ex alio laudem, nisi quia fiunt propter reverentiam divinam: & isti actus proprie sacrificia dicuntur, & pertinent ad virtutem religionis.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ipsum quod Deo quadam spirituali societate volumus inherere, ad divinam reverentiam pertinet: & ideo cuiuscumque virtutis actus rationem sacrificii accipit ex hoc quod agitur ut sancta societate Deo inhareamus.

Ad secundum dicendum, quod triplex est hominis bonum. Primum quidem est bonum

animæ, quod Deo offertur interiori quodam sacrificio pro devotionem, & orationem, & alios hujusmodi interiores actus: & hoc est principale sacrificium. Secundum est bonum corporis, quod Deo quodammodo offertur per martyrium, & abstinentiam, seu continentiam. Tertium est bonum exteriorum rerum, de quo sacrificium offertur Deo; directe quidem, quando immediate res nostras Deo offerimus; mediata autem, quando eas communicamus proximis propter Deum.

Ad tertium dicendum, quod sacrificia proprie dicuntur, quando circa res Deo oblatas aliquid fit; sicut quod animalia occidebantur, & comburebantur; quod panis frangitur, & comeditur, & benedicitur. Et hoc ipsum nomen sonat: nam sacrificium dicitur ex hoc quod homo facit aliquid sacrum. Oblatio autem directe dicitur, cum Deo aliquid offertur, etiamsi nihil circa ipsum fiat; sicut dicuntur offerri denarii, vel panes in altari, circa quos nihil fit. Unde omne sacrificium est oblatio, sed non convertitur. Primitiæ autem oblationes sunt, quia Deo offerbantur, ut legitur Deut. xxvi. non autem sunt sacrificia, quia nihil sacrum circa eas fiebat. Decimæ autem, proprie loquendo, non sunt sacrificia, neque oblationes: quia non immediate Deo, sed ministris divini cultus exhibentur.

ARTICULUS IV. 461

Utrum omnes teneantur ad sacrificia offerenda.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod non omnes teneantur ad sacrificia offerenda. Dicit enim Apostolus Rom. 11. 19. *Quicumque lex loquitur, his qui sunt in lege, loquitur*. Sed lex de sacrificiis non fuit omnibus data, sed solum populo Hebræorum. Ergo non omnes ad sacrificia teneantur.

2. Præterea. Sacrificia Deo offeruntur ad aliquod significandum. Sed non est omnium hujusmodi significaciones intelligere. Ergo non omnes teneantur ad sacrificia offerenda.

3. Præterea. Ex hoc sacerdotibus dicuntur, quod sacrificium Deo offerunt. Sed non omnes sunt sacerdotes. Ergo non omnes teneantur ad sacrificia offerenda.

Sed contra est quod sacrificium offerre est de lege naturæ, ut supra habitum est (art. 1. huj. quæst.) Ad ea autem quæ sunt legis naturæ, omnes teneantur. Ergo omnes teneantur ad sacrificia offerenda.

Respondeo dicendum, quod duplex est sacrificium, sicut dictum est (art. 2. huj. quæst.) Quorum primum & principale est sacrificium interiorius, ad quod omnes teneantur: omnes enim teneantur Deo devotam mentem offerre.

Aliud

Utrum homines teneantur ad oblationes ex necessitate præcepti.

Aliud autem est sacrificium exteriorius, quod in duo dividitur. Nam quoddam est quod ex hoc solum laudem habet quod Deo aliquid exteriorius offertur in profectionem divinæ subjectionis: & ad hoc aliter teneantur illi qui sunt sub lege nova, vel veteri; aliter illi qui non sunt sub lege. Nam illi qui sunt sub lege, teneantur ad determinata sacrificia offerenda secundum legis præcepta; illi vero qui non erant sub lege, tenebantur ad aliqua exterioria sacrificia in honorem divinum secundum condecantiam ad eos inter quos habitabant, non autem determinate ad hæc, vel ad illa.

Aliud vero est exteriorius sacrificium, quando actus exteriores aliarum virtutum in divinam reverentiam assumuntur: quorum quidam cadunt sub præcepto, ad quos omnes teneantur; quidam vero sunt supererogationis, ad quos non omnes teneantur.

Ad primum ergo dicendum, quod ad illa determinata sacrificia quæ in lege erant præcepta, non omnes tenebantur; tenebantur tamen ad aliqua sacrificia interioria, vel exterioria, ut dictum est (in corp. art.)

Ad secundum dicendum, quod quamvis non omnes sciant explicitè virtutem sacrificiorum, sciunt tamen implicitè; sicut & habent fidem implicitam, ut supra habitum est (quæst. 11. art. 6. & 7.)

Ad tertium dicendum, quod sacerdotes offerunt sacrificia, quæ sunt specialiter ordinata ad cultum divinum, non solum pro se, sed etiam pro aliis: quædam vero sunt alia sacrificia, quæ quilibet potest pro se Deo offerre, ut ex supradictis patet (in corp. art. & art. 2. & 3. huj. quæst.)

QUÆSTIO LXXXVI.

De oblationibus, & primitiis,

in quatuor articulis divisa.

Postea considerandum est de oblationibus, & primitiis: & circa hoc quarantur quatuor.

Primo, utrum aliquæ oblationes sint de necessitate præcepti.

Secundo, quibus oblationes debeantur.

Tertio, de quibus rebus fieri debeant.

Quarto, specialiter de oblationibus primitiarum, utrum ad eas homines ex necessitate teneantur.

AD primum sic proceditur. Videtur quod homines non teneantur ad oblationes ex necessitate præcepti. Non enim homines tempore Evangelii teneantur ad observanda cæremonialia præcepta veteris legis, ut supra habitum est (1. 2. quæst. c. 111. art. 3. & 4.) Sed oblationes offerre ponitur inter cæremonialia præcepta veteris legis: dicitur enim Exod. xxiii. 14. *Tribus vicibus per singulos annos tibi festa celebrabis*: & post ea subditur: *Non apparebis in conspectu meo vacuus*. Ergo ad oblationes non teneantur nunc homines ex necessitate præcepti.

2. Præterea. Oblationes, antequam fiant, in voluntate hominis consistunt, ut videtur per hoc quod Dominus dicit Matth. v. 23. *Si offeris munus tuum ad altare, quasi hoc arbitrio offerentium relinquitur*. Postquam autem oblationes sunt factæ, non restat locus iterandi eas. Ergo nullo modo aliquis ex necessitate præcepti ad oblationes teneatur.

3. Præterea. Quicumque aliquid tenetur reddere Ecclesie, si non reddat, potest ad id compelli per subtractionem ecclesiasticorum sacramentorum. Sed illicitum videtur his qui offerre noluerint, ecclesiastica sacramenta denegare, secundum illud decretum sextæ Synodi (sc. Constantinop. III. & est can. xxiii. ex his qui Trullani vocantur tom. 6. Concil.) quod habetur 1. quæst. 1. (cap. Nullus) *Nullus qui sacram communione dispensat, ad percipiente gratiam, aliquid exigit; si vero exegerit, deponatur*. Ergo non teneantur homines ex necessitate salutis ad oblationes.

Sed contra est quod Gregorius (VII.) dicit (in Conc. Rom. V. can. xii. tom. 10. Concil. & hab. cap. lxxix. de consecrat.) *Omnes Christiani procurer ad Missarum solemniam aliquid Deo offerre*.

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est (quæst. præc. art. 3. ad 3.) nomen oblationis commune est ad omnes res quæ in cultum Dei exhibentur; ita quod si aliquid exhibetur in cultum divinum, quasi in aliquo sacrum, quod inde fieri debeat, consumendum, & oblatio est, & sacrificium. Unde Exod. xxix. 18. dicitur: *Offertes totum arctem in incensum super altare: oblatio est Domino, odor suavissimus victimæ Dei*: & Levit. 11. 1. dicitur: *Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Deo, simila erit ejus oblatio*. Si vero sic exhibetur ut integrum maneat divino cultui deputandum, vel in usum ministrorum expendendum, erit oblatio, & non

non sacrificium. Hujusmodi ergo oblationes de sui ratione habent quod voluntarie offerantur, secundum illud Exod. xxv. 2. *Ab homine qui offert ul' ranciu, accipietis eas.* Potest tamen contingere quod aliquis ad oblationes teneatur quadruplici ratione. Primo quidem ex præcedenti conventionione; sicut cum alicui conceditur aliquis fundus Ecclesiæ, ut certis temporibus certas oblationes faciat; quod tamen habet rationem census. Secundo propter præcedentem deputationem, sive promissionem; sicut cum aliquis offert donationem inter vivos, vel cum relinquit in testamento Ecclesiæ aliquam rem mobilem, vel immobilem in posterum solvendam. Tertio modo propter Ecclesiæ necessitatem; puta si ministri Ecclesiæ non haberent unde sustentarentur. Quarto propter consuetudinem: tenentur enim fideles in aliquibus solemnitatibus ad aliquas oblationes constuatas. Tamen in his duobus ultimis casibus remanet oblatio quodammodo voluntaria, scilicet quantum ad quantitatem, vel speciem rei oblatæ.

Ad primum ergo dicendum, quod in nova lege homines non tenentur ad oblationes causa solemnitatum legalium, ut in Exodo dicitur, sed ex quibusdam aliis causis, ut dicitur est (in corp.)

Ad secundum dicendum, quod ad oblationes faciendas tenentur aliqui, & antequam fiant (sicut in primo, & tertio, & quarto modo) & etiam postquam eas fecerint per deputationem, sive promissionem: tenentur enim realiter exhibere quod est Ecclesiæ per modum deputationis oblatum.

Ad tertium dicendum, quod illi qui oblationes debitas non reddunt, possunt puniri per subtractionem sacramentorum, non per ipsum sacerdotem, cui sunt oblationes faciendæ, ne videatur pro sacramentorum exhibitione aliquid exigere, sed per superiorem aliquem.

ARTICULUS II. 463

Utrum solum sacerdotibus debeantur oblationes.

AD secundum sic proceditur. Videtur quod oblationes non solum sacerdotibus debeantur. Inter oblationes enim præcipue videtur esse quæ hostiarum sacrificiis deputantur. Sed ea quæ pauperibus dantur, in Scripturis *hostiæ* dicuntur, secundum illud Hebr. ult. 16. *Beneficentiæ, & communionis nolite oblitisci: talibus enim hostiis promoveatur Deus.* Ergo multo magis oblationes pauperibus debentur.

2. Præterea. In multis parochiis monachi de oblationibus partem habent. Alia autem est cura clericorum, alia monachorum, ut Hieronymus dicit (ep. 1. ad Heliodor. à mod.)

Ergo non solum sacerdotibus oblationes debentur.

3. Præterea. Laici de voluntate Ecclesiæ emunt oblationes, ut panes, & hujusmodi. Sed non nisi ut hæc in suos usus convertant. Ergo oblationes possunt etiam ad laicos pertinere.

Sed contra est quod dicitur Damasci I. Papa (qui est 111. inter ejus decreta tom. 2. Concil.) & habetur x. quæst. 1. (cap. *Hanc consuetudinem*) *Oblationes quæ in ra sanctam Ecclesiam offeruntur, tantummodo sacerdotibus, qui quotidie Domino servire videntur, licet comedere, & bibere: quia in veteri testamento prohibuit Dominus panes sanctos comedere filiis Israel, nisi tantummodo Aaron, & filiis ejus.*

Respondeo dicendum, quod sacerdos quodammodo constituitur sequetur, & medius inter populum, & Deum, sicut de Moysie legitur Deut. v. & ideo ad eum pertinet divina dogmata, & sacramenta exhibere populo; & iterum ea quæ sunt populi, puta preces, & sacrificia, & oblationes, per eum Domino debent exhiberi, secundum illud Apostoli ad Hebr. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis.*

Et ideo oblationes quæ à populo Deo exhibentur, ad sacerdotes pertinent; non solum ut eas in suos usus convertant, verum etiam ut fideliter eas dispensent, partim quidem expendendo eas in his quæ pertinent ad cultum divinum, partim vero in his quæ pertinent ad proprium victum (quia qui altari deserviunt, cum altari participant, ut dicitur I. ad Cor. ix.) partim etiam in usus pauperum, qui sunt, quantum fieri potest, de rebus Ecclesiæ sustentandi: quia & Dominus in usum pauperum loculos habebat, ut Hieronymus dicit super Matthæum (cap. xvii. sup. illud: *Ut non scandalizemus*), & hab. cap. *Habebat* xii. quæst. 1.)

Ad primum ergo dicendum, quod ea quæ pauperibus dantur, sicut non proprie sunt sacrificia, dicuntur tamen sacrificia; in quantum eis dantur propter Deum; ita etiam secundum eandem rationem oblationes dici possunt, tamen non proprie dicte, quia non immediate Deo offeruntur. Oblationes vero proprie dicte in usum pauperum cedunt, non per dispensationem offerentium, sed per dispensationem sacerdotum.

Ad secundum dicendum, quod monachi, sive alii religiosi possunt oblationes recipere tripliciter. Uno modo, sicut pauperes, per dispensationem sacerdotum, vel ordinationem Ecclesiæ. Alio modo, si sint ministri altaris: & tunc possunt accipere oblationes sponte oblatas. Tertio modo, si parochie sint eorum: & tunc ex debito possunt accipere oblationes tamquam Ecclesiæ rectores.

Ad

Ad tertium dicendum, quod oblationes, postquam fuerint consecrate, non possunt cedere in usum laicorum; sicut vasa, & vestimenta facta: & hoc modo intelligitur dictum Damasci Papæ (cit. in arg. *Sed cont.*) Illa vero quæ non sunt consecrata, possunt in usum laicorum cedere ex dispensatione sacerdotum, sive per modum donationis, sive per modum venditionis.

ARTICULUS III. 464

Utrum homo possit oblationes facere de omnibus rebus licite possessis.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod non possit homo oblationes facere de omnibus rebus licite possessis. Quia secundum jura humana (l. *Idem* ff. de Condit. ob turp. cau.) *turpiter facit meretrix in hoc quod est meretrix, non tamen turpiter accipit; & ita licite possidet.* Sed non licet de eo facere oblationem, secundum illud Deut. xxiii. 18. *Non offers mercedem prostibuli... in domo Domini Dei tui.* Ergo non licet facere oblationem de omnibus licite possessis.

2. Præterea. Ibidem prohibetur quod pretium canis non offeratur in domo Dei. Sed manifestum est quod pretium canis juste venditi juste possidet. Ergo non licet de omnibus licite possessis oblationem facere.

3. Præterea. Malach. 1. 8. dicitur: *Si offeratis claudum, & languidum, non ne malum est? Sed claudum, & languidum animal est juste possessum. Ergo videtur quod non de omni licite possessio possit oblatio fieri.*

Sed contra est quod dicitur Prov. iii. 9. *Honora Dominum Deum tuum de tua substantia.* Ad substantiam autem hominis pertinet quicquid juste possidet. Ergo de omnibus licite possessis potest fieri oblatio.

Respondeo dicendum, quod, sicut Augustinus dicit in lib. de Verb. Domini (serm. xxxv. cap. 11. in med.) *si depraveris aliquem invalidum, & de spoliis ejus dares alicui iudici, si pro te iudicaret, tanta vis est iustitiæ, ut & tibi displiceret. Non est tibi Deus tuus, qualis non debes esse nec tu.* Et ideo dicitur Eccli. xxxiv. 21. *Immolantis ex iniquo oblatio est maculata.* Unde patet quod de iniuste acquisitis, & possessis non potest oblatio fieri.

In veteri autem lege, in qua figuræ serviebatur, quedam propter significationem reputabantur immunda, quæ offerre non licebat; sed in lege nova omnis creatura Dei reputatur munda, ut dicitur ad Titum 1. Et ideo, quantum est de se, de quolibet licite possessio potest oblatio fieri. Per accidens tamen contingit quod de aliquo licite possessio oblatio fieri non potest; puta si vergat in detri-

mentum alterius; ut si filius aliquis offerat Deo id unde debet patrem nutrire, quod Dominus improbat Matth. xv. vel propter scandalum, vel propter contemptum, vel aliquid aliud hujusmodi.

Ad primum ergo dicendum, quod in veteri lege prohibebatur oblatio de mercede prostibuli propter immunditiam; in nova autem lege propter scandalum, ne videatur Ecclesia favore peccato, si de lucro peccati oblationem recipiat.

Ad secundum dicendum, quod canis secundum legem reputabatur animal immundum. Alia tamen animalia immunda redimebantur, & eorum pretium poterat offerri, secundum illud Levit. ult. 27. *Si immundum animal est, redimet qui obtulerit.* Sed canis nec offerebatur, nec redimebatur: tum quia idolatriæ canibus utebantur in sacrificiis idololorum: tum etiam quia significant rapacitatem, de qua non potest fieri oblatio. Sed hæc prohibitio cessat in nova lege.

Ad tertium dicendum, quod oblatio animalis cæci, vel claudi reddebatur illicita tripliciter. Uno modo quia non erat quod offerrebat: unde dicitur Malach. 1. 8. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne vasium est? sacrificia autem oportebat esse immaculata.* Secundo ex contemptu: unde ibidem subditur: *Vos pollutistis nomen meum in eo quod dicitis: Mensa Domini contaminata est, & quod superponitur, contemptibile est.* Tertio modo ex voto præcedenti, ex quo obligatur homo ut integrum reddat quod vorit: unde ibidem subditur: *Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolat debile Domino.* Et hæc causæ eadem manent in lege nova; quibus tamen cessantibus, non est illicitum.

ARTICULUS IV. 465

Utrum ad primitias solvendas homines teneantur.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod ad primitias solvendas homines non teneantur. Quia Exod. xiii. 9. data lege progenitorum subditur: *Erit quasi signum in manu tua: & ita videtur esse præceptum ceremoniale.* Sed præcepta ceremoniale non sunt servanda in lege nova. Ergo neque primitiæ sunt solvende.

2. Præterea. Primitiæ offerebantur Domino pro speciali beneficio illi populo exhibitio: unde dicitur Deut. xxvi. 2. *Tolle de cunctis frugibus tuis primitias, accedesque ad sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profrator hodie coram Domino Deo tuo, quod ingressus sum terram, pro qua juravi patribus*

nos-

nostris ut daret eam nobis. Ergo alie nationes non tenentur ad primitias solvendas.

3. Præterea. Illud ad quod aliquis tenetur, debet esse determinatum. Sed non invenitur nec in nova lege, nec in veteri determinata quantitas primitiarum. Ergo ad eas solvendas non tenentur homines ex necessitate.

Sed contra est quod dicitur xvi. quæst. vii. (cap. Decimas:) *Oportet decimas, & primitias, quas de jure sacerdotum esse sancimus, ab omni populo accipere.*

Respondeo dicendum, quod primitiæ ad quoddam genus oblationum pertinent, quia Deo exhibentur cum quadam professione, ut habetur Deut. xxvi. unde & ibidem subditur: *Suscipiens sacerdos cartallum, scilicet primitiarum, de manu ejus qui deferit primitias, ponet ante altare Domini Dei tui: & postea mandatur ei quod dicat: Idcirco nunc offero primitias frugum terræ, quas Dominus dedit mihi. Offerrebantur autem primitiæ ex speciali causa scilicet in recognitionem divini beneficii; quasi aliquis præceperit se à Deo fructus terræ percipere, & ideo se teneri ad aliquid de hujusmodi Deo exhibendum, secundum illud I. Paralip. ult. 14. *Quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* Et quia Deo debemus exhibere id quod præcipuum est, ideo primitias, quasi præcipuum aliquid de fructibus terræ, præceptum fuit Deo offerre. Et quia Sacerdos constituitur pro populo in his que sunt ad Deum, ideo primitiæ oblatæ à populo in usum sacerdotum cedebant. Unde dicitur Num. xviii. 8. *Locusus est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum.**

Pertinet autem ad jus naturale ut homo ex rebus sibi datis à Deo aliquid exhibeat ad ejus honorem; sed quod talibus personis exhibeatur, aut de primis fructibus, aut in tali quantitate, hoc quidem fuit in veteri lege jure divino determinatum; in nova autem lege definitur per determinationem Ecclesie, ex qua homines obligantur ut primitias solvant secundum consuetudinem patriæ, & indigentiam ministrorum Ecclesie.

Ad primum ergo dicendum, quod ceremonialia proprie erant in signum futuri; & ideo ad præsentiam veritatis significatæ cessaverunt. Oblatio autem primitiarum fuit in signum præteriti beneficii, ex quo etiam debitum recognitionis causatur secundum dictamen rationis naturalis. Et ideo in generali hujusmodi obligatio manet.

Ad secundum dicendum, quod primitiæ offerrebantur in veteri lege, non solum propter beneficium terræ promissionis datæ à Deo, sed etiam propter beneficium fructuum terræ à Deo datorum. Unde dicitur Deut. xxvi.

(a) *Al. sint voluntariæ.*

10. *Offero primitias frugum terræ, quas dedit mihi: & hæc secunda causa apud omnes est communis. Potest etiam dici, quod sicut Judæis speciali quodam beneficio terram promissionis contulit Deus; ita generali beneficio toti humano generi contulit terræ dominium, secundum illud Psalm. cxviii. 16. *Terram dedit filiis hominum.**

Ad tertium dicendum, quod, sicut Hieronymus dicit (sup. illud Ezech. xlv. *He sunt primitiæ, & hab. cap. 1. de constit. ex majorum traditione introductum est quod qui plurimum, quadragessimam partem dabant sacerdotibus loco primitiarum; qui minimum, sexagesimam.* Unde videtur quod inter hos terminos sint primitiæ offerendæ secundum consuetudinem patriæ. Rationabiliter tamen primitiarum quantitas non fuit determinata in lege: quia, sicut dictum est (in corp. art.) primitiæ dantur per modum oblationis; de cujus ratione est quod (a) sit voluntaria.

QUÆSTIO LXXXVII.

De decimis,

in quatuor articulis divisæ.

POSTEA considerandum est de decimis: & circa hoc queruntur quatuor.

Primo, utrum homines tenentur ad solvendas decimas ex necessitate præcepti.

Secundo, de quibus rebus sint decimæ dandæ.

Tertio, de quibus debeant dari.

Quarto, quibus competat eas dare.

ARTICULUS I. 466

Utrum homines tenentur dare decimas ex necessitate præcepti.

Quodl. 11. art. 8. & quodl. vi. art. 10. cor. & Hebr. vii. le. 3.

AD primum sic proceditur. Videtur quod homines non tenentur dare decimas ex necessitate præcepti. Præceptum enim de solutione decimarum in lege veteri datur, ut patet Lev. xxviii. 30. *Omnes decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, Domini sunt: & infra: Omnium decimarum ovium, & bovis, & capræ, que sub pastoris virga transeunt, quidquid decimum venerit, sanctificabitur Domino.* Non autem potest computari hoc inter præcepta moralia: quia ratio naturalis non magis dicitur quod decima pars debeat dari, quam nona, vel undecima. Ergo vel est præceptum judiciale, vel ceremoniale. Sed, sicut supra ha-

habitu est (1. 2. quæst. ciiii. art. 3. & quæst. civ. art. 3.) tempore gratiæ non obligantur homines neque ad præcepta ceremonialia, neque ad judicialia veteris legis. Ergo homines nunc non obligantur ad decimarum solutionem.

2. Præterea. Illa sola homines servare tenentur tempore gratiæ quæ à Christo per Apostolos sunt mandata, secundum illud Matth. ult. 20. *Decentes eos servare omnia quecumque mandavi vobis: & Paulus dicit Act. xx. 27. Non enim subterfugi quominus annuntiarem vobis omne consilium Dei.* Sed neque in doctrina Christi, neque in doctrina Apostolorum aliquid continetur de solutione decimarum: nam quod Dominus de decimis dicit Matth. xxiii. 23. *Va vobis, qui decimas mentham, & anethum, &c. Hæc oportuit facere, ad tempus præteritum legalis observantiæ referendum videtur: dicit enim Hilarius super Matth. (can. xxiv. circ. med.) Decimatio illa veterum, que in figuratorem futurorum erat utilis, non debebat omitti. Ergo homines tempore gratiæ non tenentur ad decimarum solutionem.*

3. Præterea. Homines tempore gratiæ non magis tenentur ad observantia legalium quam ante legem. Sed ante legem non dabatur decimæ ex præcepto, sed solum ex voto: legitur enim Genes. xxviii. 20. quod Jacob *vovit votum dicens: Si fuerit Deus mecum, & custodierit me in via, qua ambulo... cum totorum que dederis mihi, decimas offeram tibi.* Ergo etiam neque tempore gratiæ tenentur homines ad decimarum solutionem.

4. Præterea. In veteri lege tenebantur homines ad triplices decimas solvendas. Quarum quasdam solvebant Levitis: dicitur enim Num. xviii. 24. *Levite decimarum oblatione contenti erunt, quas in usus eorum, & necessaria separavit.* Erant quoque alie decimæ, de quibus legitur Deut. xiv. 22. *Decimam partem separabis de cunctis frugibus tuis, que nascuntur in terra per annos singulos, & comedes in conspectu Domini Dei tui in loco quem elegerit Deus.* Erant quoque & alie decimæ, de quibus ibidem 28. subditur: *Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus que nascuntur tibi eo tempore, & repones intra januas tuas; venietque Levita, qui aliam non habet partem, neque possessionem tecum, & peregrinus, ac pupillus, & vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent, & saturabuntur.* Sed ad secundas, & tertias decimas homines non tenentur tempore gratiæ. Ergo neque ad primas.

5. Præterea. Quod sine determinatione temporis debetur, nisi statim solvatur, obligat ad peccatum. Si ergo homines tempore gratiæ obligarentur ex necessitate præcepti ad decimas solvendas in terris in quibus decimæ

S. Th. Op. Tom. III.

(a) Ita cod. Alcan. Al. ratione.

non solvantur, omnes essent in peccato mortali; & per consequens etiam ministri Ecclesie, dissimulando: quod videtur inconveniens. Non ergo homines tempore gratiæ ex necessitate tenentur ad solutionem decimarum.

Sed contra est quod Augustinus dicit (serm. cxxix. de temp. versus fin.) & habetur xvi. quæst. 1. (cap. Lxvi.) *Decima ex debito requiruntur; & qui eas dare noluerint, res alienas invadunt.*

Respondeo dicendum, quod decimæ in veteri lege dabantur ad sustentationem ministrorum Dei: unde dicitur Malach. iiii. 10. *Inferre omnem decimationem in borream meam, ut sit cibus in domo mea.* Unde præceptum de solutione decimarum partim quidem erat morale; & inditum naturali (a) rationi; partim autem erat judiciale, ex divina institutione robor habens. Quod enim eis qui divino cultui ministrabant ad salutem populi totius; populus necessaria victus ministraret, ratio naturalis dicitur; sicut & his que communi utilitati invigilant, scilicet principibus, & militibus, & aliis hujusmodi, stipendia victus debentur à populo. Unde & Apostolus hoc probat I. ad Corinth. ix. 7. per humanas consuetudines, dicens: *Quis militat suis stipendiis unquam? aut qui plantat vineam, & de fructibus ejus non edit?*

Sed determinatio certæ partis exhibendæ ministris divini cultus non est de jure naturali; sed est introducta institutione divina, secundum conditionem illius populi cui lex dabatur: qui cum in duodecim Tribus esset divisus, duodecima Tribus, scilicet Levitica, quæ tota erat ministeriis divinis mancipata, possessiones non habebat, unde sustentaretur: unde convenienter institutum est ut reliquæ undecim Tribus decimam partem suorum proventuum Levitis darent, ut honorabilius viverent; & quia etiam aliqui per negligentiam erant transgressores futuri. Unde quantum ad determinationem decimæ partis erat judiciale; sicut & alia multa specialiter in illo populo instituta erant ad æqualitatem inter homines ad invicem conservandam, secundum populi illius conditionem; quæ judicialia præcepta dicuntur: licet ex confessioni aliquid significarent in futurum, sicut & omnia eorum facta, secundum illud I. ad Corinth. x. 11. *Omnia in figura contingebant illis: in quo conveniebant cum ceremonialibus præceptis, quæ principaliter instituta erant ad significandum aliquid futurum.* Unde, & præceptum de decimis solvendis significat aliquid in futurum. Qui enim decimam dat, quæ est perfectionis signum (eo quod denarius est quodammodo numerus perfectus, quia

Ecc

si

omni edis angust (6)

si primus sines numerorum, ultra quem numeri non procedunt, sed reiterantur ab uno novem sibi partibus reservatis, protestatur quasi in quodam signo ad se pertinere imperfectionem, perfectionem vero quæ erit futura per Christum, esse expectandam à Deo. Nec tamen propter hoc est ceremoniale præceptum, sed iudiciale, ut dictum est (hic sup.)

Est autem hæc differentia inter ceremonialia, & judicialia legis præcepta, ut supra diximus (1. 2. quæst. c. 1 v. art. 3.) quod ceremonialia illicitum est observare tempore legis novæ; judicialia vero tunc non obligent tempore gratiæ, tamen possunt observari absque peccato; & ad eorum observantiam aliqui obligantur, si statuatur auctoritate eorum quorum est condere legem: sicut præceptum iudiciale veteris legis est quod qui furatus fuerit ovem, reddat quatuor oves, ut legitur Exod. xxii. quod si ab aliquo rege statuatur, tenentur ejus subditi observare.

Ita etiam determinatio decimæ partis solvendæ est auctoritate Ecclesiæ tempore novæ legis instituta, secundum quandam humanitatem; ut scilicet non minus populus novæ legis ministris novi testamenti exhiberet quam populus veteris legis ministris veteris testamenti exhibebat; cum tamen populus novæ legis ad majora obligetur, secundum illud Matth. v. 20. *Nisi abundaverit iustitia vestra plus quam Scribarum, & Phariseorum, non intrabitis in regnum celorum*, & cum ministri novi testamenti sint majoris dignitatis quam ministri veteris testamenti, ut probat Apostolus II. ad Corinth. 11. Sic ergo patet quod ad solutionem decimarum homines tenentur partim quidem ex jure naturali, partim etiam ex institutione Ecclesiæ: quæ tamen, pensatis opportunitatibus temporum, & personarum, possit aliam partem determinare solvendam.

Et per hoc patet responsio ad primum.

Ad secundum dicendum, quod præceptum de solutione decimarum, quantum ad id quod erat morale, datum est in Evangelio à Domino, ubi dicit Matth. x. 10. *Dignus est operarius (a) mercede sua*: & etiam ab Apostolo, ut patet I. Corinth. 12. Sed determinatio certæ partis est reservata ordinationi Ecclesiæ.

Ad tertium dicendum, quod ante tempus veteris legis non erant determinati ministri divini cultus; sed dicitur, quod primogeniti erant sacerdotes, qui duplicem portionem accipiebant. Et ideo etiam non erat determinata aliqua pars exhibenda ministris divini cultus; sed ubi aliquis occurreret, unusquisque dabat ei propriam portionem quod sibi videbatur; sicut Abraham quodam prophætico instinctu dedit decimas Melchisedech sacerdoti Dei summi, ut dicitur Gen. xiv. & similiter Jacob decimas

(a) *Vulgata cibo suo.*

vovit se daturum; quamvis non videatur decimas vovisse, quasi aliquibus ministris exhibendas, sed in divinum cultum; puta ad sacrificiorum consummationem: unde signanter dicit: *Offeram tibi decimas.*

Ad quartum dicendum, quod secundæ decimæ, quæ reservabantur ad sacrificia offerenda, locum in novâ lege non habent, cessantibus legalibus victimis. Tertiæ vero decimæ quas cum pauperibus comedere debebant, in novâ lege augentur per hoc quod Dominus non solum decimam partem, sed omniam superflua pauperibus jubet exhiberi, secundum illud Lucæ xx. 41. *Quid superflua date elemosinam.* Ipse etiam decimæ quæ ministris Ecclesiæ dantur, per eos debent in usum pauperum dispensari.

Ad quintum dicendum, quod ministri Ecclesiæ majorem curam debent habere spiritualium bonorum in populo promovendorum, quam temporalium colligendorum: & ideo Apostolus noluit uti potestate sibi à Domino tradita, ut scilicet acciperet stipendia victus ab his quibus Evangelium prædicabat, ne daretur aliquod impedimentum Evangelio Christi. Nec tamen peccabant illi qui ei non subveniebant; alioquin Apostolus eos corrigere non omisit. Et similiter laudabiliter ministri Ecclesiæ decimas Ecclesiæ non requirunt, ubi sine scandalo requiri non possent propter consuetudinem, vel propter aliquam aliam causam. Nec tamen sunt in statu damnationis qui non solvunt in locis illis in quibus Ecclesia non petit; nisi forte propter obstinationem animi, habentes voluntatem non solvendi, etiam si ab eis peterentur.

ARTICULUS II. 467

Utrum de omnibus teneantur homines decimas dare

AD secundum sic proceditur. Videtur quod non de omnibus teneantur homines decimas dare. Solutio enim decimarum videtur esse ex veteri lege introducta. Sed in veteri lege nullum præceptum datur de personalibus decimis, quæ scilicet solvantur de his quæ aliquis acquirit ex proprio actu, puta de mercationibus, vel de militia. Ergo de talibus decimas nullus solvere tenetur.

2. Præterea. De male acquisitis non debet fieri oblatio, ut supra dictum est (quæst. præc. art. 3.) Sed oblationes, quæ immediate Deo exhibentur, magis videntur pertinere ad divinum cultum, quam decimæ, quæ exhibentur ministris. Ergo etiam nec decimæ de male acquisitis sunt solvendæ.

3. Præterea. Levit. ult. non mandatur sol-

vi

vi decimæ nisi de frugibus, & pomis arborum, & animalibus, quæ transeunt sub virga pastoris. Sed præter hæc sunt quedam alia minuta, quæ homini proveniunt: sicut herbæ quæ nascuntur in orto, & alia hujusmodi. Ergo nec de illis homo decimas dare tenetur.

4. Præterea. Homo non potest solvere nisi id quod est in ejus potestate: Sed non omnia quæ proveniunt homini de fructibus agrorum, aut animalium, remaneant in ejus potestate: quia quedam aliquando subtrahuntur per furtum, vel rapinam: quedam vero quandoque in alium transferuntur per venditionem; quæ etiam aliis debentur, sicut principibus debentur tributa, & operariis debentur mercedes. Ergo de his non tenetur aliquis decimas dare.

Sed contra est quod dicitur Gen. xxviii. 22. *Cunctarum quæ dederis mihi, decimas offeram tibi.* Sed omnia quæ homo habet; sunt ei data divinitus. Ergo de omnibus debet decimas dare.

Respondetur dicendum, quod de unaquaque re præcipue est judicandum secundum ejus radicem. Radix autem solutionis decimarum est debitum, quo seminantibus spiritualia debentur carnalia, secundum illud Apostoli I. ad Corinth. 12. 11. *Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est, si carnalia vestra queramus?* Super hoc enim debitum fundavit Ecclesia determinationem solutionis decimarum. Omnia autem quæcumque homo possidet, sub carnalibus continentur.

Et ideo de omnibus possessis decimæ sunt solvendæ.

Ad primum ergo dicendum, quod specialis ratio fuit quare in veteri lege non fuit datum præceptum de personalibus decimis, secundum conditionem populi illius, quia scilicet omnes alia Tribus certas possessiones habebant, de quibus poterant sufficienter providere Levitis, qui carebant possessionibus; non autem interdiceretur eis quin de aliis operibus honestis lucrarentur, sicut & alii Judæi. Sed populus novæ legis est ubique per mundum diffusus; quorum plurimi possessiones non habent, sed de aliquibus negotiis vivunt: qui nihil conferent ad subsidium ministrorum Dei, si de eorum negotiis decimas non solvere. Ministris etiam novæ legis actius interdicitur ne se ingerant negotiis lucrativis, secundum illud II. ad Timoth. 11. 4. *Nemo militans Deo implicet se secularibus negotiis.* Et ideo in nova lege tenentur homines ad decimas personales, secundum consuetudinem patris, & indigentiam ministrorum. Unde Augustinus dicit (serm. 219. de tempore parum à princ.) & habetur xvi. quæst. 1. (cap. Decimæ:) *De militia, de negotio, & artificio reddunt decimas.*

Ad secundum dicendum, quod de his quæ furto, vel rapina tolluntur, ille à quo auferuntur, decimas solvere non tenetur, antequam recuperet; nisi forte propter culpam, vel negligentiam suam damnus incurrit: quia ex hoc Ecclesia non debet damnificari. Si vero vendat triticum non decimatum, potest Ecclesia decimas exigere Ecclesiæ debitas & ab emptore, quia habet rem Ecclesiæ debitam, & à venditore, quia quantum est de se, Ecclesiam defraudavit. Uno tamen solvente, alius non tenetur. Debentur autem decimæ de fructibus terræ, in quantum proveniunt ex divino munere. Et ideo decimæ non ca-

S. Th. Op. Tom. III.

Ad secundum dicendum, quod aliqua male acquiruntur dupliciter. Uno modo quia ipsa acquisitio est injusta; puta quæ acquiruntur per rapinam, aut furtum, aut usuram: sicut homo tenetur restituere, non autem de eis decimas dare: tamen si aliquis ager sit emptus de usura, de fructu ejus tenetur usurarius decimas dare, quia fructus illos non sunt ex usura, sed ex Dei munere. Quedam vero dicuntur male acquisita, quia acquiruntur ex turpi causa; sicut de meretricio, de histrionatu, & aliis hujusmodi: quæ non tenentur restituere. Unde de talibus tenentur decimas dare secundum modum altarium personalium decimarum. Tamen Ecclesia non debet eas recipere, quamdiam sunt in peccato, ne videatur eorum peccatis communicare; sed postquam penituerint, possunt ab eis de his recipi decimæ.

Ad tertium dicendum, quod ea quæ ordinantur in finem, sunt judicanda secundum quod competunt fini. Decimarum autem solutio est debita, non propter se, sed propter ministros: quorum honestati non convenit ut etiam minima exacta diligentia requirant: hoc enim in vitium computatur, ut patet per Philosophum in IV. Ethic. (cap. 11. à med.) Et ideo lex vetus non determinavit ut de hujusmodi minutis rebus decimæ darentur, sed reliquit hoc arbitrio dare volentium: quia minima quasi nihil computantur. Unde Pharisei, quasi perfectam legis justitiam sibi ascribentes, etiam de his minutis decimas solvebant nec tamen de hoc reprehenduntur à Domino, sed solum de hoc quod majora, scilicet spiritualia præcepta, contemnebant; magis autem de hoc eos secundum se commendabiles esse ostendit dicens: *Hæc oportuit facere*, scilicet tempore legis, ut Chryostomus (alius Auctor) exponit (hom. xlv. in op. imperf. à med.) Quod etiam videtur magis in quadam decentiam sonare quam in obligationem. Unde & nunc de hujusmodi minutis rebus non tenentur homines decimas dare, nisi forte propter consuetudinem patris.

Ad quartum dicendum, quod de his quæ furto, vel rapina tolluntur, ille à quo auferuntur, decimas solvere non tenetur, antequam recuperet; nisi forte propter culpam, vel negligentiam suam damnus incurrit: quia ex hoc Ecclesia non debet damnificari. Si vero vendat triticum non decimatum, potest Ecclesia decimas exigere Ecclesiæ debitas & ab emptore, quia habet rem Ecclesiæ debitam, & à venditore, quia quantum est de se, Ecclesiam defraudavit. Uno tamen solvente, alius non tenetur. Debentur autem decimæ de fructibus terræ, in quantum proveniunt ex divino munere. Et ideo decimæ non ca-

Ecc 2. 2. dunt

ant sub tributo, nec etiam sunt obnoxie mercedi operariorum. Et ideo non debent prius deduci tributa, & pretium operariorum, quam solvantur decime; sed ante omnia debent decimæ solvi ex integris fructibus.

ARTICULUS III. 468

Utrum decime sint clericis dandæ.

AD tertium sic proceditur. Videtur quod decimæ non sint clericis dandæ. Levitis enim in veteri testamento decimæ dabantur, quia non habebant aliquam partem in possessionibus populi, ut habetur Num. xviii. Sed clerici in novo testamento habent possessiones & patrimonialia interdum, & ecclesiasticas: recipiunt insuper primitias, & oblationes pro vivis, & mortuis. Superfluum ergo est quod eis decimæ dentur.

2. Præterea. Contingit quandoque quod aliquis habet domicilium in una parochia, & colit agros in alia: vel aliquis pastor ducit gregem per unam partem anni in terminis unius parochiæ, & alia parte anni in terminis alterius; vel habet ovile in una parochia, & pascit oves in alia: in quibus, & consimilibus casibus non videtur posse distinguere, quibus clericis sint decimæ solvendæ. Ergo non videtur quod aliquibus clericis determinate sint solvendæ decimæ.

3. Præterea. Generalis consuetudo habet in quibusdam terris quod milites decimas ab Ecclesia in feudum tenent: religiosi etiam quidam decimas accipiunt. Non ergo videtur quod solum clericis curam animarum habentibus decime debeantur.

Sed contra est quod dicitur Num. xviii. 21. *Filiis Levi dedi omnes decimas Israel in possessionem pro ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo.* Sed filius Levi succedunt clericis in novo testamento. Ergo solis clericis decimæ debentur.

Respondetur dicendum, quod circa decimas duo sunt consideranda, scilicet ipsum jus accipiendi decimas, & ipsæ res quæ nomine decimæ dantur. Jus autem accipiendi decimas spirituale est: consequitur enim illud debitum quo ministris altaris debentur sumptus de ministerio, & quo seminantibus spiritualia debentur temporalia: quod ad solos clericos pertinet habentes curam animarum: & ideo eis solis competit hoc jus habere.

Res autem quæ nomine decimarum dantur, corporales sunt: unde possunt in usum quorumlibet cedere; & sic possunt etiam ad laicos pervenire.

Ad primum ergo dicendum, quod in veteri lege, sicut dictum est (art. 1. huj. quæst. ad 4.) speciales quædam decime deputabantur

subventioni pauperum. Sed in nova lege decimæ dantur clericis, non solum propter sui sustentationem, sed etiam ut ex eis subveniant pauperibus. Et ideo non superfluum, sed ad hoc necessaria sunt possessiones ecclesiasticæ, & oblationes, & primitiæ simul cum decimis.

Ad secundum dicendum, quod decimæ personales debentur Ecclesiæ in quibus parochiæ homo habitat; decimæ vero prædiales rationabiliter magis videntur pertinere ad Ecclesiam in cuius terminis prædia sita sunt. Tamen iura determinant, quod in hoc servetur consuetudo diu obtenta (cap. *Cum sint* & cap. *Ad apostolicæ*, de decimis, &c.) Pastor autem qui diversis temporibus in duabus parochiis gregem pascit, debet proportionaliter utrique Ecclesiæ decimas solvere: & quia ex pascuis fructus gregis proveniunt, magis debetur decima gregis Ecclesiæ in cuius territorio grex pascitur, quam illi in cuius territorio ovile locatur.

Ad tertium dicendum, quod sicut res nomine decimæ acceptas potest Ecclesia alicui laico tradere; ita etiam potest ei concedere ut dandas decimas ipsi accipiant, iure accipiendi ministris Ecclesiæ reservato; sive pro necessitate Ecclesiæ, sicut quibusdam militibus decimæ debentur in feudum per Ecclesiam concessæ; sive etiam ad subventionem pauperum, sicut quibusdam religiosis laicis, vel non habentibus curam animarum aliquæ decimæ sunt concessæ per modum elemosinæ. Quibusdam tamen religiosis competit accipere decimas ex eo quod habent curam animarum.

ARTICULUS IV. 469

Utrum etiam clericis teneantur decimas dare.

AD quartum sic proceditur. Videtur quod etiam clericis teneantur decimas dare. Quia de iure communi Ecclesia parochialis debet recipere decimas prædiorum quæ in territorio ejus sunt. Contingit autem quandoque quod clericus habent in territorio alicujus parochialis Ecclesiæ aliqua prædia propria; vel etiam aliqua alia Ecclesia habet ibi possessiones ecclesiasticas. Ergo videtur quod clericus teneatur dare prædiales decimas.

2. Præterea. Aliqui religiosi sunt clerici, qui tamen tenentur dare decimas Ecclesiæ ratione prædiorum quæ etiam manibus propriis excolunt. Ergo videtur quod clericus non sint immunes à solutione decimarum.

3. Præterea. Sicut Num. xviii. præcipitur, quod Levitæ à populo decimas accipiant; ita etiam præcipitur quod ipsi dent decimas summo Sacerdoti. Ergo quia ratione laici debent dare decimas clericis, eadem ratione clericus debent dare decimas summo Pontifici.

Pre-

4. Præterea. Sicut decimæ debent cedere in sustentationem clericorum; ita etiam debent cedere in subventionem pauperum. Si ergo clerici excusantur à solutione decimarum, pari ratione excusantur & pauperes. Hoc autem est falsum. Ergo & primum.

Sed contra est quod dicit Decretalis Paphalis II. Papæ (inter fragm. epist. ejusd. to. 2. Concil. & hab. cap. 11. de decimis, &c.) *Novum genus exactionis est ut clericis à clericis decimas exigantur.*

Respondetur dicendum, quod idem non potest esse causa dandi & recipiendi, sicut nec causa agendi & patiendi. Contingit autem ex diversis causis, & respectu diversorum eundem esse dantem & recipientem, sicut agentem & patientem.

Clerici autem, in quantum sunt ministri altaris, spiritualia populo leminantes, decimæ à fidelibus debentur. Unde tales clerici, in quantum clerici sunt, id est in quantum habent ecclesiasticas possessiones, decimasolvere non tenentur; ex alia vero causa, scilicet propter hoc quod possident proprio iure, vel ex successione parentum, vel ex emptione, vel quocumque hujusmodi modo, sunt ad decimas solvendas obligati.

Unde patet responsio ad primum. Quia clerici de propriis prædiis tenenturolvere decimas parochiali Ecclesiæ, sicut & alii, etiam ipsi sint ejusdem Ecclesiæ clerici: quia aliud est habere aliquid ut proprium, aliud ut commune. Prædia vero Ecclesiæ non sunt ad decimas solvendas obligata, etiam si sint infra terminos alterius parochiæ.

Ad secundum dicendum, quod religiosi, qui sunt clerici, si habeant curam animarum, spiritualia populo dispensantes, non tenentur decimas dare, sed possunt eas recipere. De aliis vero religiosis, etiam si sint clerici, qui non dispensant populo spiritualia, est alia ratio: ipsi enim tenentur de iure communi decimas dare; habent tamen aliquam immunitatem secundum diversas concessiones eis à Sede apostolica factas.

Ad tertium dicendum, quod in veteri lege primitiæ debebantur Sacerdotibus, decimæ autem Levitis. Et quia sub Sacerdotibus Levitæ erant, Dominus mandavit ut ipsi loco primitiarum solverent summo Sacerdoti decimam decimæ. Unde nunc eadem ratione tenentur clericus summo Pontifici decimam dare, si exigeret. Naturalis enim ratio dicitur ut illi qui habent curam de communi multitudinis statu, provideatur de bonis omnibus; unde possit exequi ea quæ pertinent ad communem salutem.

Ad quartum dicendum, quod decimæ debent cedere in subventionem pauperum per dispensationem clericorum. Et ideo pauperes

non habent causam accipiendi decimas, sed tenentur eas dare.

QUÆSTIO LXXXVIII.

De voto, per quod aliquid Deo promittitur.

in duodecim articulis divisa.

DEinde considerandum est de voto, per quod aliquid Deo promittitur: & circa hoc queruntur duodecim.

Primo, quid sit votum.

Secundo, quid cadat sub voto.

Tertio, de obligatione voti.

Quarto, de utilitate voti.

Quinto, cur virtus sit actus.

Sexto, utrum magis meritorium sit facere aliquid ex voto quam sine voto.

Septimo, de solemnitate voti.

Octavo, utrum possint vivere qui sunt potestati alterius subjecti.

Nono, utrum pueri possint voto obligari ad religionis ingressum.

Decimo, utrum votum sit dispensabile, vel commutabile.

Undecimo, utrum in solemnibus votis contineat possit dispensari.

Duodecimo, utrum requiratur in dispensatione voti, superioris auctoritas.

ARTICULUS I. 470

Utrum votum consistat in solo proposito voluntatis.

IV. dist. xxxviii. quæst. 1. art. 1. quæst. 1.

AD primum sic proceditur. Videtur quod votum consistat in solo proposito voluntatis. Quia, secundum quosdam, votum est conceptio boni propositi cum animi deliberatione firmata, qua quis ad aliquid faciendum, vel non faciendum se Deo obligat. Sed conceptio boni propositi cum omnibus quæ adduntur, potest in solo motu voluntatis consistere. Ergo votum in solo proposito voluntatis consistit.

2. Præterea. Ipsum nomen voti videtur à voluntate assumptum: dicitur enim aliquis proprio voto facere quæ voluntarie facit. Sed propositum est actus voluntatis; promissio autem rationis. Ergo votum in solo actu voluntatis consistit.

3. Præterea. Dominus dicit Lucæ ix. 62. *Nemo mittens manum ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei.* Sed aliquis ex hoc ipso quod habet propositum bene faciendi, mittit manum ad aratrum. Ergo si aspiciat retro, desitens à bono proposito, non est aptus regno Dei. Ex solo ergo bono proposito aliquis obligatur apud Deum; etiam nulla promissio.